

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 12 K (ena številka 30 vin.), za Nemčijo 14 K, za druge države in Ameriko 16 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih

25. julija 1918

Vilna, glavno mesto Litve. --- Francoska straža, opremljena z varnostnimi maskami zoper dušljive pline iz sovražnikovih vrst. (Glej članek »Plini« na sedmi strani!)

Patria!

Povest
iz irske junaške dobe.

Spisal Henrik Federer; poslovenil Franc Poljanec.
(Dalje.)

6.

»Kako morete svojo — da milo rečem — drzno trditev dokazati?« je dr. Calven zdaj rezko vprašal. Tu se je zdelo, da se v znanstvenosti njegove žrtve odpira poč, kjer bi se dalo zastaviti in cel nesramni mladi tempelj podreti. In bil je zadnji čas: Še četrť ure in moral je v razvalinah ležati. Vsak akademični slušatelj je zato tudi sam po sebi čutil krvavi pomen trenutka.

»Katon,« je odvrnil Kenty, »je imel vedno krepost na jeziku. V njegovih delih se v vsaki vrstici bere virtus in probitas.¹ In vendar že Salust poroča, da je skoparil, in Terencij in Katul se norčujeta iz njegove trmoglavosti. Kot pravi konservativec in skopuh je vedno nazaj gledal. Če je govoril o svobodi, je nastopal kot glediščni igralec. Cezar je veliko bolj svobodno mislil in je zato tudi zmagal, kakor vedno tisti zmagajo, ki bolj svobodno mislijo, tako se svet obrača...«

Rektor je kašljal, Emmet bi bil najraje v roke udaril.

»Da je v Cezarju zmagal bolj svoboden duh, bolj demokratičen, tega ta stari lisjak ni mogel prenesti. Umoril se je pri Utiki. Za to mu vrh vsega ni bilo niti zdravnik, niti lekarnarja treba plačevati!«...

Po dvorani je zašumelo in zašustelo. Irski humor!

»Nikar ne delajte jalovih dovtipov! To je zelo resna ura, gospod kandidat!« je začirikal dr. Calven s svojim nenaravno tenkim, visokim glasom.

»Resno mislim, zelo častivredni gospod doktor Calven, — Katon je bil velik skopuh in ni imel do bližnjega nobene ljubezni. Toda brez ljubezni ni pravih junakov. Tacit, ki po njem vse to posnemam, razločno pravi, kako je Katon s sužnji ravnal kot s kladami ali kepami kamenja, kot da sta dve vrsti ljudi, ali pravzaprav samo ena, tisti, ki vladajo. — In odloživši bič je šel in pisal dalje o čednosti in poštenosti! — Gospod profesor, trdim, da je bil Katon prvi veliki svetohlinec v kulturni dobi.«

¹ Krepost in poštenost.

To je mogočno učinkovalo. Skoro vsi poslušalci so prikimali in mu verjeli, rektor je kašljal odločneje, dr. Calven je z ostalimi kočniki iz jeze jezik grizel. Ugnal ga je — to je bilo očitno!

Belgijski kralj Albert v bojni uniformi.

»To je vaše zasebno mnenje,« se mu je navsezadnje vrnila govornica, »toda saj je že osivelim zgodovinarjem, ki so veliko čitali, težavno kakega moža iz stoletne navlake čisto izluščiti. Sin moj, kaj šele mladostnemu vročekrvnežu! Pojdimo zato takoj v srednji vek.«

S to obupno nesramno in surovo zvičajčo je tiščal svojega izpraševanca v mračno redovje preseljevanja narodov, nato skoz junaško življenje Riharda Levjesrčnega in zlata polne pohode proti odkriti zemlji na zapadu. Toda Jac Kenty je bil povsod doma, pod francoskimi hrasti, galskimi topoli, italijanskimi oljčkami, v fjordu² in v škotskem klenšipu.³ Cel srednji vek je takorekoč iz svoje glave iztresel, kot krepak kmet preveč zrelo sadno drevo malo potrese, pa ga na trato izprazni. Tu leži, pridite in jejte!

Med gosti se je tu in tam čulo: »Ta bi moral našo zgodovino pisati, ha, to bi bilo delo!«

»Kaj to! Knjižnica!«

¹ Fjordi so ozki in globoko zarežani morski zalivi na Norveškem.

² Klenšip (clanship) je pobratimska zveza škotskih rodov.

»Cel svet poln knjig.«

Tako se stopnjuje in precenjuje hitro irsko občudovanje.

Dr. Calven je nato zavlekel svojega učenca v novi vek, v ta zvita in kočljiva stoletja verskih bojov. Toda Kenty je bil pravi Kentrijec. O njih gre prislovica, da so tako pretkani kot mačka in miš skupaj. Dečko je zavohal nevarnost. In brž ko ga je dr. Calven s kakim vprašanjem hotel izveliči iz prijaznega srednjega veka, je Kentrijec s kakim zvičajnim skokom zopet od strani nazaj poskočil. Naj mu je Calven tudi najbolj novodobne tēze nalagal, jih je iznajdljivi potepuh vedno takoj znal zasukati na večerno plat, ki gleda v srednji vek. Zakaj vse reči, tudi najnovejše, gledajo z eno platjo, in sicer vedno z zadnjo, kakorkoli že v srednji vek nazaj.

Toda Kenty ni bil človek, ki nikoli naravnost ne govori. Semtertja je veličastno zavrgel, da bi se umaknil za osmelega Hinka ali železnega Viljema. Takrat je vprašanje takoj zagrabil za prihuljene roge, pa ga je obračal in gladil, da se je izpremenilo v tako neškodljivo podobo, ji je tako spretno porezal kremplje in roglje in jo je napravil tako gladko in

Iz srečne Bosne.

Deželni načelnik baron SARKO-TIČ, o katerem se je govorilo, da je obznani veliki železn. nesreči pri Budimpešti smrtno ponesrečil — še živi in seje pravkar pokazal še hudega nasprotnikaj ustanovitve jugoslovanske države.

nedolžno, da je bilo treba igrači le še glavico ukončati. O, bil je užitek opazovati to dragoceno igro, ko sta se šla profesor in dijak slepe miši, kako je ta vedno iznova zagrabil: zdaj, zdaj te pa imam! — pa se mu je oni vedno izmuznil in mu jo pod nos podrobil.

Magistru je vsa korajža v hlače ušla. Hlastal je po novih mislih in se je v onemogli jezi skoro zadušil. Toda nato je zopet zaslišal, kako njega veličastnost pokaljuje in je vnovič zagledal senco roke nad seboj, roke, ki se je vedno bolj krčila v ogromno, grozečo gosposkino pest. In tako se še enkrat zažene in s strupeno, smrt zaničujočo nesramnostjo vpraša:

»Kolikokrat, gospod Jac Kenty, se je Irska zoper Anglijo upr... je v očitno vstajo prešla?«

Zdaj je izpraševanec mislil, da je izgubljen. Saj je bil vendar tudi truden in se je obračal kot ranjen jelen od tega novega lovskega psa v goste vrste imenitnih poslušalcev ob stenah, kakor da se poizkuša tu kjerkoli med dobrim starim gospodom in krotko, domoljubno mladenčico izmuzniti.

»Bodi vendar tiho, Emmet, za božjo voljo, bodi tiho!« je Tom tiho prosil, ko je slišal naraščajoče hropenje svojega prijatelja.

Toda zdaj, glejte — ne, teh Kentrijcev sploh ne pobiješ — glejte, kako so se okrogle, globoke oči Jac Kentyjeve zopet zasvetile. Kako zvito! Izvohal je izhod.

Slovesno je dijak začel: »Že v davnih dneh petero okrajnih kraljev so si stali

Iz dni, ko sta bila naš cesar in cesarica v Carigradu: Pred vojnim muzejem ju pričakuje garda v zgodovinski noši nekdanjih janičarjev, ki so bili strah in trepet krščansk. sveta.

keltski rodovi v vednem boju nasproti. Ljubili so vojsko in so radi s sulicami skupaj trčili. Posebno znamenita je iz šestega stoletja krščanske štetve vojska...»

»Gospod kandidat, stopite vendar že enkrat v polno svetlobo nove dobe! Prašam vas: Kolikokrat so Irci — odkar jih je podjarmilo nje deviško veličanstvo Elizabeta Zmagoslavna¹ — kolikokrat so Irci svojim postavnim gospodom z vstajo pokorščino odpovedali?«

Kratek odmor! Dijak se zbira. Opustil bo boj. Čujte! — Skoz mogočno dvorano zadoni naenkrat čisto suhoparno: »Pokorščino odpovedali? Kolikor vem, nikoli!«

Sto rahlih »bravo« iz klopi in od sten. In dvanajstotica glasnih »ej«. »Ej!« in »ho! ho!« spredaj iz profesorskega zbora.

»Nisem dobro razumel, gospod —«

»O, dobro ste me razumeli. Sicer vam pa še enkrat lahko povem: Irska ni Angleški nikoli v vstaji pokorščine odpovedala. Toda uprla se je večkrat, kot se n. pr. plemenit konj vzpenja in bije, če se mu ostroge le pregloboko v lakotnice zasajajo ali če hoče le preveč in prekrvoločnih gospodarjev v njegovem sedlu jezdariti.«

»Sedaj še ne piševa političnih član- kov, moj ljubi sin,« je pripomnil dr. Calven, naznotraj vesel nad obratom, saj se je čutil, da ga močno nadkriljuje, »razložite mi raje še državnopravno stran kazenskega zakonika ‚penal laws‘.«

Komaj je ta beseda zdrknila, je že tudi odgovoril zamolkel hrušč šestdesetero ali sedemdesetero čevljev in komolcev iz prostora za učence. Slišalo se je kot rahlo bobnenje gotove, toda še oddaljene nevihte. V tem naslovu »krvave postave« je ležalo morje poštene irske krvi, je stokal gozd poln križev in vislic in sramotnih stebrov, je težilo mesto ječ, je rožljalo brodovje galej in verig, je rjovel orkan kletev in molčalo orjaško pokopališče celega one-melega naroda.

»Državnopravno stran zakonika z imenom ‚penal laws‘ je zahteval profesor ostro kot šivanka.

»Zakoni iz zakonika ‚penal laws‘ nimajo nobene državnopravne platil! Bili so vedno smrtni greh zoper pravičnost.«

»Ali res ne morete tretjega in četrtega člena teh ‚penal laws‘ pravno razviti?«

»Ne!« se je suhoparno glasilo po smrtno tihem ozračju.

»Tudi ne, če vas to stane naslov ‚Bachelor of Arts‘?«

»O ne!« je odgovoril dijak neskončno zdolgočasen.

Nastal je nemir kot pred obsodbo. Toda nenadoma je ves šepet in prerivanje pretrgal klic: »Živel možati Kentrijec!«

To je je zaklical najlepši dublinski glas. Vsi so ga poznali. Sir² Emmet! Zdaj je valovje za in proti grmeče naraščalo. Profesorji so si popravljali očala, bakalavreji so se pogumno zbirali, pedel³ je dirjal semtertja, in tej dvorani dolgoletnega pedantskega reda je grozilo, da postane prizorišče tepeža najhujše vrste. V tem hipu se je skoz vznemirjeno družbo priplazil neki mož prav do rektorja, se globoko priklonil in

mu med vednim prigovarjanjem podal neko pismo in kosček časnika.

Po rektorjevem licu, ki je bilo pravkar še neutolažljivo, je zatrepetal resnično odrešilen smehljaj. Njegov izraz je postal naenkrat junaški in odločen. Silno je pozvonil z zvoncem na katedru in dejal, ko je

»tu je pisano in tiskano, da naj Irska tako napravi kot prokleta Francija, svojemu kralju in kraljici torej in visokim kraljevskim otrokom naj — sit venia verbo¹ — glave poseka, plemstvo in duhovščino pogazi in v parlamentu naj dá oblast Dantonom in Robespierreom.² — Tu berite!«

Fronta v Albaniji: Naše topništvo gre čez macedonsko reko.

potihnilo: »Prosim besede! — Ali je master Edward Fitzherber na zborovanju?«

»Tu!« je zavpil dolgi, kot jegulja gladki paglavec s svojima kot potočnice nedolžnima očesoma. Z velikimi, lahnimi koraki je stopil pred rektorja.

»Ali poznate ta časnik in to pismo?«

»Dà!« je odgovoril Edward odločno.

Nastal je vrišč, ki sta v njem strah in gnus pred tako prihodnostjo vse prevpila. Gnetli so se skozi vrata, da bi na prostem svojim čuvstvom lažje duška dali.

»Pojdite,« je zaklical rektor mileje razkrinkanemu tolmaču skoz hrumenje. »Pojdite in izročite se pri vhodu oblasti. Tam vas čaka. In Bog daj, da bi svojo

Vojska v gorah: Donašanje hrane v bojno vrsto.

Po Kentyjevem lepem junaštvu ga je mikalo, da bi se tudi tako pogumnega izkazal. Hotel je Emmetu vrniti suktnjo. Ta ga je bolj bolela kot vse, kar bi sicer moglo nadenj priti.

»Plemenita gospoda,« se je tedaj obrnil rektor na cel zbor in je dvignil roko s papirjem kot človek, ki hoče vse pobiti,

včerajsnjo goljufijo zagovarjali in se iz tega slučaja za celo svoje življenje kaj naučili!«

»To lahko naredim!« je želodar brez

¹ Odpustite (surovo) besedo.

² Danton in Robespierre sta bila dva najkrvoločnejša francoska prekucuha, leta 1793, sta ustanovila takozvano »strahovlado«, ki je nehala s tem, da so l. 1794, tudi Dantona in Robespierrea obglavili.

¹ Angleški zgodovinarji imenujejo kraljico Elizabeto (1558—1603) »deviško«, ker se je nekoč izrazila, da hoče kot deviška kraljica umreti. Seveda je bila vse prej kot devica, zakaj njeno življenje je bilo razen s krutim preganjanjem katoličanov omadeževano z neprestanim ljubimkanjem z raznimi njenimi miljenici. (Več o tej strašni ženi bomo izvedeli v velikem svetovnem romanu slavne španskega pisatelja Coloma: »Kraljica mučenica«, ki ga začnemo priobčevati prihodnje leto v našem listu. Op. uredništva.)

² Gospod.

³ Visokošolski sluga.

kesanja odvrnil in odšel počasi pred hišo biričem naproti. Zakaj policija na akademična tla ni smela stopiti. Vse ljudstvo ga je gledalo, kako se je mirno in skoro zadovoljno med rdečesuknježi pomikal proti ječi. S svojimi očmi je iskal Emmeta, ki so ga prijatelji hoteli skriti. Toda Emmet se je siloma iztrgal, naglo skočil vun na cesto in dejal ujetemu tovarišu: »Ljubi, ljubi moj, zdaj bi najraje tičal v tvojih velikih hlačah. Kje je pa moj rabelj? Tukaj sem!«

Tedaj je dolgi hrust pozabil vso bridkost in vsakršno težavo, pa stopal še enkrat tako vitko in glavo visokonoseč po svoji častni poti v temo.

Zapadno bojišče: Francosko topništvo obstreljuje nemške zrakoplove.

Vlada je bila mila. Jac Kentyja so pregnali z Irske, Fitzherberja vtaknili v kapstadsko garnizijo,¹ Emmet je bil pa obsojen v osemdnevni zapor.

V izpraševalni dvorani je pa snel rektor svoj baret² in načel pesem »Bog varuj našega kralja!«, kakor je predpisano. Bilo je še kakih tristo oseb navzočih. Toda himna se je tako tenko in suho razprostirala po dvorani, kot da jo pojo samo štiri bledokrvne deklice in kot zemlja stara hripava ženica. Tej starki je bilo pač ime babica tradicija!³

(Dalje.)

¹ Kapstadt je glavno mesto angleške kapske kolonije v južni Afriki.

² Pokrivalo, podobno kapi, kakor jo nosijo duhovniki ali sodniki.

³ Staro izporočilo, ki se ne sme izpremeniti.

Jekleni zvonovi. (Konec.)

Vsi razlogi, ki smo jih doslej navedli proti jeklenim zvonovom, bi ne mogli braniti, da bi se v sedanjih časih, ko bronastih sploh ni mogoče nabavljati, naši zvoniki ne polnili z jeklenimi — ako bi jekleni po svoji estetični plati, po dobroti in lepoti glasu bronaste vsaj približno dosegali.

Tega, najvažnejšega znaka pa jekleni zvonovi nimajo.

Najboljše jeklene zvonove je doslej vlivala livarna »družbe za rudarstvo in

daja in nosi, doslej še noben jeklen zvon ni pokazal. Vzrok temu razločku je v naravi materiala samega.

Mehki, za tresljaje sprejemljivi bron po udaru dolgo časa niha, nihajoči posamezni deli zvona se počasi vračajo v prvotno, mirno lego, zato zvon dolgo in močno doni, da se človeku udarci kembeljna zde kot visoki otoki, ki drug za drugim vstajajo iz tega globokega glasovnega morja. Glas je čudovito poln, mehak, voljan, okrogel, kakor živ, ker se lahko tvori veliko glasbenih vozlov pri nihanju, ki ustvarjajo poleg glavnega tona še veliko drugih, zlasti višjih; brez teh bi bil zvon mrtev.

Veliko trše, krhko jeklo pa ne more dolgo nihati, posamezni nihajoči krogi se čimprej zopet vračajo v mirno stanje. Vozli se morejo le v zelo omejenem številu in zelo nepopolno tvoriti, tako da se le malo stranskih — alikvotnih tonov — razvija. Konec vsega je ta, da glas ni le kratek, odsekan, ampak tudi manj jasen, top, teman, zamolkel, brez svetlosti, jasnosti, brez polnosti, voljnosti, sploh brez življenja, tako da tisti, ki radi nekoliko pretiravajo, pravijo, da je zelo podoben glasu zvoncev, kakršne smo si otroci svoje čase delali s starih cvetličnih loncev.

Razloček med značajem bronastega in jeklenega zvona je skoro kakor v orgljah med značajem krepkega, polnega, voluminoznega, in hkrati voljnega, živega principala, pa temnega, mrkega, pustega, mrtvega burdona.

Ta razloček se pozna že pri nemških, bochumskih zvonovih, ki jih kritika hvali kot dosti dobre, ki o njih tudi naši ljudje trdijo, da se ž njimi za silo že še izhaja, da se pa vendar na prvi posluš dobro razloči, da zvon ni bronast. — Kaj naj pa velja o zvonovih, ki so jih na vrat na nos začele vlivati druge industrijske tvrdke, brez vsakršne izkušnje?

Slišali smo jih — nismo se navdušili zanje. Ton je top, zdi se kakor brezbrizno se potikajoč in jecajoč bebec v primeri s človekom, ki ima zdrav razum in razvezan jezik, kakor zamolkel glas iz podzemlja se zdi, ali kakor da je zvon poveznjen pod kad, ki se izpod nje z mrliškim tonom leno oglašča.

Zlasti v bližini marsikak zvon nima polnega zvoka, še le v dalji se njegov glas zasliši. Tudi so zelo neenaki. Nekateri — zlasti manjši — imajo vendarle vsaj iskrico življenja v glasu, drugi — pred vsem večji — so taki, da so župljani nekje prišli do takega-le sklepa: »Najbolje bo, če toliko denarja zberemo, kolikor stanejo, da jih župnik doli pomeče.«

Iz vsega tega sledi:

a) Jekleni zvonovi naših lepih, mogočnih bronastih ne bodo nikoli nadomestili ne po vrednosti blaga, še manj pa po vrednosti glasu.

b) Zato jih pa v nobenem slučaju ne naročajmo kot nadomestilo pravih bronastih zvonov.

Zakaj s tem samo zabranimo, da bodo morale naše, na zvonove tako ponosne župnije nevoljno poslušati to mrtvilo, ali pa da jih bomo morali po vojski z zvonikov sneti in proč vreči. V prvem slučaju imajo naše cerkve veliko etično in še večjo estetično škodo, v drugem pa materialno.

c) Če je pa kje vendarle treba zvona, n. pr. pri kaki oddaljeni hribovski podružnici, kamor se noben zvon ne sliši, da se ljudstvo ve ravnanje pri svojem delu, da mu naznani jutranje molitve, opoldanski odmor z molitvijo in jedjo vred, da jih opo-

izdelovanje litega jekla« v Bochumu na Westfalskem v Nemčiji, ki je s to obrtjo začela l. 1852. Ima torej že nekaj izkušnje. Vendar pa se po mnenju strokovnjakov tudi njej še daleko ni posrečilo, da bi vlivala zvonove, ki bi le tudi za uho nadomeščali stare, preizkušene bronaste.

Res je, da se glas jeklenega zvona približno enako daleč sliši kot glas bronastega, to je pa tudi vse, v čemer se more jeklen meriti z bronastim.

Čeprav namreč glas jeklenega zvona enako daleč nese kot glas bronastega, pa že več enako dolgo ne doni kot oni. Glas jeklenih zvonov je kratek, odsekan, samo zamolkel udar se sliši, tistega mogočnega, plavajočega brnenja, ki se ti zdi, da te kakor valovje, glasovno morje ob-

zori na uro službe božje ob nedeljah in praznikih: tam, pa le tam naj se seveda naroči mal jeklen zvon. 300–400 kg težak bo zadoščal vsem potrebam in izvrševal vsa opravila, ki se mu po pravici morejo naložiti.

č) Celotnega zvonila naj pa nihče ne naroča; že posamezen zvon nima kaj prida prijetnega glasu, in če tri ali štiri take zvonove skupaj spraviš, se učinek ne bo izboljšal. Nasprotno! Poslabša se, zakaj uglašeni so ti zvonovi ponavadi zelo slabo, tonovsko razmerje med posameznimi zvonovi, to je intervali so vse kaj drugega, kakor bi morali biti, tako da bi se po pravici mogla na tako zvonjenje obračati svetopisemska beseda: Multiplicasti gentem, et non magnificasti laetitiam — Pomnožil si zvonove, veselja pa nisi povečal (Iz. 9. 3).

Doživljaji gospoda Williamsa.

Francoski spisal F. Morier.

Tako oblaskani Timur je govoril modro in glasno, da je slišal ves dvor: »Povem ti, slavni kan, kar sem slišal v Perziji od Angležev. To ti je ljudstvo, ki ima po celem svetu svojo posest. Oni kupujejo in prodajajo, zidajo in podirajo, se vmešavajo v opravila vsakega človeka. Slišal sem pa, da so najbolj spretni v izdelovanju širokega sukna in britev. Delajo tudi bele lonce, ponve, pladnje itd. Ako ti sme tvoj suženj svetovati, ukaži mu, da nam natke sukna.«

»Tvoj nasvet je moder, Timur,« — si je pogladil kan brado. — »Kaj pa praviš ti, hodža?«

Hodža se je priklonil: »Oprosti svemu služabniku, ki pač ne more drugega reči, nego kar nam veli postava, sveti naš koran: Preklinjal je preroka, torej naj umrje!«

Kan je razsodil: »Tudi ti si dobro povedal, Bog bodi hvaljen! Toda naj bo čarovnik ali hudodelnik, če zna izdelovati široko sukno, bo naš. Meni je treba novega plašča in vam vsem obleke. Timur, prijatelj, izroči Angležu moj ukaz: takoj naj začne izdelovati sukno.«

Gospod Williams se je začudil: »Sukno naj naredim? Neumne butice! Jaz sem gospod, ki potuje okoli, da vidi svet in ne znam tkati.«

»Kako blato prihaja iz tvojih ust? Ti ne znaš tkati? Hočeš, da boš suženj, hočeš, da zapadeš smrti? Začni nemudoma!«

»Ti si se naužil blata,« je odgovoril gospod Williams, »kaj sem pajek ali sviloprejka, da bi kar sel in izpuščal iz sebe niti? Povej kanu, da naj mi preskrbi statve, volno, kolovrat za prejo, pa bom tkal, drugače ne morem.«

Timur je naredil neumen obraz in šel, da poroča. Kan se je razsrdil: »Ti imaš blato v glavi, Timur, zakaj si rekel, da Anglež lahko

prede in tke kar tako. Vidim, da je človek kakor mi drugi. Ko bi jaz imel statve, bi naredili sami sukno. Angleža pošlji v stajo, naj dela in služi svoj kruh. Naj varuje pse in mede maslo.«

Ubogí gospod Williams! Omar-aga ga

iz šotorov, da vidijo neznano stvar. Ženske niso imele naličja, motrile so sužnja s sočutjem. Posebno mlada, lepa deklica, ki je skočila prva pred pse. Kako se je prestrašil gospod Williams, ko je izvedel, da bo krmil odslej te divje pse!

Zapadno bojišče: Pogled na mesto Peronne ob Sommi, kjer so se bili že mnogi izgub polni boji nemških čet s francosko-angleškimi armadami, zadnje čase tudi z amerškimi.

je odpeljal iz vasi k velikemu taborišču, kjer so imeli uljajakom podobne šotore, pokrite z debelo klobučevino. V šotorih so bile rodbine, ki so se pečale s pridobivanjem masla in s konjerejo. Večina dela je bila na ramah žensk, moški so jezdarili pač okrog konj, ali za pravo delo niso prijeli. Okoli šotorov so bile velike staje ovac in konj, pred stajami so se širili pašniki. Veliki in divji ovčarski psi so varovali črede. Teh psov se je zagnala cela čreda na tujca in bi ga bila raztrgala, da jim niso branile ženske, ki so privrele

2.

Življenje gospoda Williamsa je bilo na vsak način mnogo bolj pusto, kakor je bilo poprej v Londonu. Krmljenje psov in gnetenje masla ni bilo posebno prijetno opravilo — prve dni je bilo tudi združeno z nevarnostjo. Kmalu pa so se privadili divji psi novega gospodarja, bili so mu na mig pokorni. Ženske v staji so privoščile sužnju kako sočutno besedo. Naučil se je hitro njihovega jezika in navad, vedel je, da je v njih očeh nevernik in grešnik in izgubil je upanje, da bi mu pomogla katera iz-

S švicarsko-francoske—nemške meje: Belfort, najmočnejša francoska trdnjava proti Nemčiji.

med teh žensk vun iz dobro zastražene staje — v ljubo prostost.

Na beg je mislil gospod Williams noč in dan. Samo kam naj pride brez denarja in obleke? Konja bi pač še najlažje dobil, toda denar je pravi spremnik potnikov po svetu.

Hočem mu pošljati vsak dan sadja in mleka, buč in jagnjeta, če mu je potreba. Rekel je tudi, da vidijo Franki noter do srca in ustavijo z nekim belim praškom vsako bolezen. Ni res tako?»

»Kaj vem?« — je odmajal gospod Williams. Timur se je prilizoval: »Poglej,

prej je segel v predal, kjer je imel kompas in zemljevid. Bilo je tu, tako tudi zavitki zdravil. Hlastno je gledal v zemljevid, da si predoči smer, kamor bi bežal. Timurju je pojasnil, da mora preračunati, kako stoje zvezde, da po tem presodi bolezen. Našel je tudi žveplenke v kovčegu in jih vzel s seboj kot »zelo učinkujoče zdravilo«.

Timur je slovesno spremljal zdravnika k mladi bolnici. — Pred Rodžankinim šotorom je bila gruča ženâ in otrok, ženske so napolnile šotor tako, da ni bilo gospodu Williamsu mogoče drugače noter priti, kakor da je par žensk vun potisnil. Sopar in smrad je bil strašen. Govorjenje kakor na sejmu. Druga je kričala preko druge in svetovala nekaj, kar je bilo ravno v nasprotju s tem, kar so bili dali bolnici poprej. Neka posebno bistra žena je bila odrezala bolnici konec njenih dolgih vranjih kit in je z njimi podkadila, da bolezen uniči. Kdo ve, s čim so babnice še kadile... Gospod Williams je jako odločno zahteval, da se vse ženstvo odstrani, odgrnil je šotorsko plahto toliko, da

je prišel svež, dobrodejen zrak noter, in se bližal bolnici. Ostali so le deklitini starši in Timur. Mati je zavpila, ko je čutila tok svežega zraka: »O jeja! rožica moja uvene.« — in hotela je plahto naglo izpustiti, toda Timur ji je namignil, naj se vda zdravnikovi volji in žena je počenila poleg hčerke, ki je ležala zmočena od vročice v blazinah na tleh. Gospod Williams je otipal bolnično žilo in dal prašek za potenje, ukazal je tudi, da jo umijejo vsako uro z okisano in slano mrzlo vodo. Rodžanka ni poznala svojega zdravnika,

Vojaška iznajdljivost: Pasje staje na francoski fronti.

Med ženskami v taborišču je bila deklica, katero je videl le parkrat za svojo bivanja le-tam. — Bila je jako nežna in lepa. Skrivali so jo baje v šotoru, da bi je kdo ne odvedel. Slišal je, da je nečakinja kanova in ljubljena poglavarja v staji, njegova najmlajša hči. Zdelo se mu je, da ni deklica nikakor na mestu tu v tej pušči, mislil si je, kaka usoda jo čaka, ko jo odda oče po svoji volji in koristi kakemu teh roparjev in zalotil se je večkrat na misli, da beži z Rodžanko preko pašnikov in pustinj. Misel in želja sta mu sladila zdaj trpkost sužnosti, zdaj sta mu jo grenila, saj se ni mogel približati suženj cvetki taborišča in ona je bila vedno zastražena in nadzorovana.

Gospod Williams ni obupaval. Vedel je, da moli mati zanj in da je moč matrine molitve velika. Nekega dne zapazi, da so žene v taborišču vznemirjene, da je prišel hodža, da so se zbirali starejšine. Ustrašil se je, da bi ne bilo morda svatbe. Timur, ki je prišel k njemu, mu je razodel, kaj se je dogodilo. Rodžanka je bila obolela in najstarejše žene v taborišču ji ne morejo boleznimi pregnati. Poizkusili so vse, a vse zaman. Timurju je prišlo na misel, da so Angleži znani zaradi svoje izurjenosti v zdravilstvu. Opozoril je kana na to in ta mu je naročil, naj pripravi Timur na lep način psarja, da ozdravi deklico. Timur se je poklonil sužnju:

»Naš kan ti sporoča: Vsi Franki so dobri ljudje, posebno pa Angleži. Angleži so knezi vede, poznajo in vedo vse, kličejo življenje, kjer grozi smrt in so vedno pripravljeni, da dobrote izkazujejo.«

Gospod Williams se je nasmehnil: »Naj tvoja senca nikdar ne izgine.« Timur je nadaljeval sladko: »Rekel mi je: Reci mu, da čutimo veliko ljubezen in naklonjenost do njega. Jaz nisem mož, kakor drugi, ki govore, a ne store, jaz obljube izpolnujem.

Inglis, zgodilo se je, da je obolela kanu najljubša sorodnica. Deklica kakor luna, veselje svojih staršev, umrje, če ji ne pomagaš. Zato pravi kan: Pojdi in ozdravi jo in vse je tvoje, kar želiš. Hočeš moj prestol? — Vzemi ga. Hočeš mojo brado? Moje konja ljubljena? Vzemi! Govori in pritrđi in ne reci ne!»

Burno je zaplulo po gospodu Williamsu: čas rešitve je tu... Zahteval je, da naj mu vrnejo njegov kovčeg in kar je bilo v njem, sicer ne more pomagati.

Po sklenjenem miru: Nemške čete prihajajo v Ukrajino.

Timur je hitel h kanu. Ker je bila večina orožanih predmetov pri kanu, je gospod Williams kmalu dobil svoj kovčeg. Naj-

šepetala je nekaj v zmočenosti, poslušal je in se stresel. »Bedni človek! Psi ga bodo raztrgali, psi!« (Dalje.)

Razno.

Plini so danes poglavitno orožje. Naši sovražniki jih imajo doslej menda le eno vrsto, kakor jih je imela tudi Nemčija izpočetka in jih imamo tudi mi še sedaj.

Nevaren je dovolj, zakaj da ga le enkrat vase vdihneš, zadostuje, da si po strašnih bolečinah tekom 24 ur mrlič. — Zato se plina vse veliko bolj boji, nego granate. Granata lahko poleg tebe udari, pa se ti ne bo nič zgodilo, kamor pa udari plinova granata, je na par sto metrov v okrožju vse v nevarnosti in če te rani granata ali ubije, niso bolečine v nobeni primeri s smrtnim trpljenjem, kakor ga povzroča plin: v strašnem kašlju, bruhanju, krčih potekajo zadnje ure.

Toda ta plin je kljub vsemu temu še dosti nedolžen, zakaj zavarovati se moreš zoper njega z masko, ki gosti plin skozi ne more.

Nemci so pa med vojsko iznašli še — nove vrste plina: »rumeno« in »zeleno« municijo; le ena sama drobna kapljica, ki ti kane na roko, povzroči, da ti vsa roka zgori in te umori. Dalje imajo plin, ki ga nobena maska ne drži. Sploh pa vsled silnega kašlja in dušenja nihče ne more vzdržati v maski in jo mora proč vreči.

Poleg tega je ta novi plin, ki lepo po kadilu diši, tako težak, da se zaje v zemljo in prodira v zakope, kaverne, da mu ni mogoče ulti.

Kraj, ki je bil s tem strahotnim plinom okužen, je najmanj osem dni smrtnonevaren. Pripovedoval nam je vojak z italijanske fronte, da so šli vojaki na neko mesto, kamor so pred več nego osmimi dnevi izstrelili par takih granat, — drevo sekati. Trije med njimi so umrli, dasi je toliko časa med tem preteklo.

Zavoljo teh strahot se je švicarski rdeči križ obrnil na vojskujoče se države, naj se nehajo s plini bojevati.

Ententa (izgovori: antanta) je takoj pritrdila — ker pač sama še nima takih plinov, naše vojno vodstvo je pa predlog odklonilo, češ, dokler smo oboji imeli in rabili enake pline in sovražnik še več nego mi, ni nihče predlagal, naj se te vrste boj neha; sedaj ko smo mi hujše

morilno sredstvo iznašli, oni sprejemajo tak predlog. Ko bi pa sami imeli to, kar imamo mi, bi jih noben vrag ne pregovoril, naj nehajo te vrste morijo — čemur bo ententa težko oporekla.

Položaj.

»Anektirajte, da bo vse črno!« — je grmel gospod plm. Ipsilon, sedel nato k svoji

Leonova slika.

K papežu Leonu XIII. je prišel mlad, priden slikar in prav srčno prosil, naj mu sv. Oče dovoli, da ga naslika. Papež je njegovi prošnji ustregel in mu dve uri »sedel«. Po nekaj dneh mu je prinesel slikar podobo, ki pa ni kdovekaj uspela. Slikar jo je pa namenil za razstavo in je prosil papeža, naj lastnoročno svoj podpis s kakšno primerno

Bosenski častniki.

mizi, obloženi z darovi polja in gozda in je hlabro sekal z nožem. — »Jezik za zobe, kdor ni v nevarni bližini strelskega jarka!« — je vpil gospod državni poslanec Deremse, sedel k obloženi mizi in se spustil v bitko. — Vojak je udaril — je anektiral — drži jezik za zobmi in sanja — o obloženi mizi...

opombo podnjo pristavi. Leon je zapisal dan (v Rimu, 29. aprila 1901.) in Kristusove besede iz evangelija: »Ne bojte se, Jaz sem. Leon XIII.«

Edino primeren odgovor

Neki vojak, ki je papežu služil, se je peljal z ladjo iz Rima v Marséj (Marseilles).

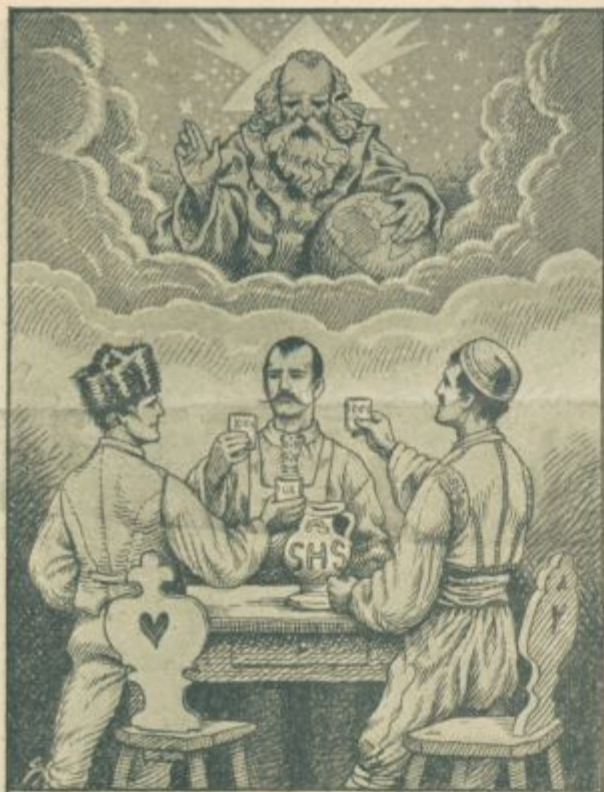

Življenje v Ukrajini: Naši vojaki so v ukrajinskem gozdu ujeli divjega bívola.

Tam je zadel na mladega moža, ki ga je poznal in ga venomer zasmehoval. Imenoval ga je »papeškega junaka«, in ga zbadljivo popraševal n. pr.: »Papež vam je gotovo tudi raznovrstno oblast dal? Ali vam je dal tudi oblast maševati in izpovedovati?«

Vojaku, ki je izpočetka zbadanje mirno prenašal, je pošla navsezadnje potrpežljivost, pa je resnobno dejal: »Ne, pravice maševati

TRČIMO ŠE ENKRAT VSI · ŽIVILI SLOVANI ·
BRATJE NAŠE SO KRVI · BOG NAM JIH OHRANI ·

Druga razglednica »deklaracijske skupine«.

in izpovedovati mi papež ni dal, pač pa oblast birmovati,« in jo je predrznežu krog ušes zasolil, da je kar zazvenelo. Sopotniki so zaploskali in glasno trdili, da primernejšega odgovora nihče ni vedel.

GOSPODINJSTVO.

Jedila brez masti.

Graha dobi zdaj marsikdo iz Rumunije, grah je redilna in okusna jed, pri nas je suh grah premalo v navadi. Izvrstna je grahova juha, če denes belega fižola, graha in ječmena — vse vkup, ali pa grah in bel fižol, ko je kuhano, pa še malo drobnih makarončkov ali rezancev. Grah s krompirjem dá tudi močno juho. Sploh se naredi z graha različne okusne jedi, ki imajo pred fižolovimi prednost, da ne napenjajo ali vsaj ne tako kakor fižol. Pretlačen grah je lahko vsak bolnik. — Suh grah je treba dobro oprati z mlačno vodo, zaliti z mlačno vodo in namakati čez noč. Grahove prve vode ni treba odliti kakor pri fižolu. Zelena in peteršilj, paradiznik, strok česna in prah popra, se podajo kaj h grahu. Malo prekajenega mesa ali slanine — kdor jo ima — naredi grahovko še boljše, tako tudi, če se zakuha na suhi juhi. Suh grah je treba večkrat pretresti in prebrati, ker se ne zaredi v njem grizlica, ki grah prevrta in razje.

Češka grahova jed. Skuhaj grah in zmečkaj ga; ko je mrzel in trd, ga zreži na prst debele kose, povaljaj v moki in speci na masti.

Švedska grahova jed. Kuhaj grah pretlači, zarumeni v kozi moke, kuhaj z grahom, da bo prav gosto in odstavi. Ko je mrzlo, primešaj po svoji moči jetra, klobase ali kaj

drugega od mesa, jajce, smetane. Zamesi kakor za rezance, razvaljaj za prst debelo, naredi iz grahove gošče za prst debele klobase, zavri z testom, zaveži konce in peci v pečici. Polivaj pri tem s smetano.

Pljučna jed. Kuhana pljuča razreži na lepe rezine in povaljaj v jajcu in zavri. Kar je ostalo drobnega, razsekljaj, opeci na oprazeni moki in zalij v juho, toda samo toliko, da bo gosta omaka, okisaj in prevri, zli v plitvo skledo in deni v sredo ocvrte kose.

Guljaš brez masti. Meso razreži, pristavi z mrzlo vodo, ko je voda povrela, nareži čebule, potrosi s popriko in oprasi z moko, potem zalij moko z zelenjadno juho. Goveje meso kuhaj 2 uri, kostrunovo poldruho, svinjsko in telečje 1 uro. Telečje podmeti z mlekem in okisaj. — Tako narejen guljaš je boljši kakor na loju pečen in tudi bolj zdrav.

Pražolice. (Recept dunajske igralke Katarine Schratt). Od tankih pražolic odreži kosti in kar je mastnega, potolči malo, položi kose lepo enega poleg drugega v porcelanasto skledo in postavi skledo za 24 minut v vročo pečico. Jed ne sme stati. Posoli, kadar daš na mizo. Te pražole so zelo slavne.

Pražola v mleku. (Grofica Bubna pravi, da je prav dobra za bolnike. Ko bi se dobilo mleko in meso!) — Meso mora biti pusto, odreži kosti in mastno pošoli, potolci, stisni v kožo, k mora biti tolika, da gre meso komaj v njo, zalij z mlekem, da stoji za prst nad mesom. Pari, dokler ni mleko povrelo.

— TO IN ONO. —

Iz šole. — Katehet: »Kaj so delali Izraelci, ko so prišli skoz Rdeče morje?« — Učenec: »Sušili so se!«

Učitelj: »Otroci, kdo mi zna opisati gos?« — Janko (se oglasi): »Jaz! — Gos ima glavo, kljun, peruti, noge, krepeljce, rep...« (preneha). — Učitelj: »No, kaj ima gos še?« (Hoče ga spomniti): »Kaj imaš v postelji?« (Misli je perje). — Janko (molči). — Učitelj: »No — kdo ve?« — Petrček (zmagoslavno): »Stenice!«

Kaj je aprovizacija? — Gospodar Tomaž pride v mesto k prijatelju, ki se mu pritožuje čez aprovizacijo.

Tomaž: »Kaj pa pomeni aprovizacija?« — Prijatelj: »Aprovizacija pomeni, da cel dan pred prodajalnami stojiš, se prerivaš, biješ, s praznimi rokami domov prideš, da te nazadnje še žena ošteje, ker morata oba lačna spat iti.«

NIKAR.

Nikar ne izrekaj nad bratom obsodbe, dokler nisi prej kot odvetnik vsega navedel, kar ga more opravičevati.

Nikar vsakomur in vsačemur ne nasprotuj.

IVERI.

Globoka misel ne ljubi pisane odeje.

Marsikdo se dela svečenika resnice, pa je le suženj svojega samoljubja.

Nevarno je, da človek postane krivičen do tistih, ki so se njegovemu vplivu odtegnili.

Odločnost ve, kaj hoče, trma pa le to, česar drugi ne marajo.

NAŠE SLIKE.

Janičarji so bili sloviti turški pešci; turško ime »jeni čeri« pomeni: novi vojaki. Ustanovil jih je leta 1329. sultan Orhan iz ujetnikov, kesneje so jih dopolnjevali zlasti iz naropanih krščanskih dečkov. Turki so jih vzgajali v mohamedanski veri: islamu in navadili na težave in prelivanje krvi. Odlikovali so se posebno po svojem silovitem napadanju, ki so ga po predpisih turške svete knjige »korana« do trikrat ponavljali. Ker so imeli veliko predprav, se je njih število hitro množilo. Koncem 15. stoletja jih je bilo 40.000, kesneje celo krog 100.000. Bili so razdeljeni v 196 ort (bataljonov), in so bili izvežbani za različne vrste vojskovanja.

Njih orožje je bila puška, dolg nož, ki so pri streljanju z njim tudi težko pusko podpirali, in samokres (pištola). Nosili so spredaj odprto »dolamo« (nekak jopič), široke hlače, nizke usnjene čevlje; glavo so si pokrivali v miru s turbanom (kakor ga imajo na sliki), v vojski pa s klobučinasto kapo, v njeni podvleki so nosili žlico za riž; ogrinjali so se s plaščem, seboj so imeli vedno tudi še preprogo, ki so na njej po predpisih opravljali svoje turške molitve, in pa posodo za vodo. Za orožje in obleko je moral vsakdo sam skrbeti. Težav jim to ni delalo: naropali so si več, kot so potrebovali.

Po miru v hrvatskih Karlovcih (26. jan. 1699.), kjer so Avstrija, Rusija, Poljska, Benečija marsikatero od Turkov podjarmljeno ozemlje zopet nazaj dobile, so se smeli janičarji tudi ženiti in izvrševati obrt. Dotedaj jim je bila postavna ženitev prepovedana, zato so morale tem več gorja in sramotnega nasilja prestajati krščanske žene in dekleta, ki so tem razbrzdanim divjakom pri njih razbojniških pohodih v roke padle.

Ker so imeli toliko predprav in so jih sultani in turška javnost sploh zelo odlikovali in visoko cenili, se je med njimi razpasla strašna nepokorščina in upornost, ki so jo sultani dolgo brezuspešno poizkušali ukrotiti, tako celo, da so janičarji obstoju države postali nevarni. Šele l. 1826. je sultan Mahmud II. s krvavo strogoštvom zadušil njih zadnji upor s četami, ki so bile po zapadnem načinu izvežbane, in je janičarski zbor razpusstil. — Spomin na janičarje se je ohranil še do danes v moderni vojaški godbi, ki ima svoje prve korenike v takozvani janičarski godbi. Dandanes sestoji iz velikega in malega bobna, kotlov (pavk), trikota, zvončkov, kraguljčkov, ki so v nemški vojaški godbi še sedaj obešeni na polmeseču, iznad katerega vihra dolg konjski rep.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR.

100 litrov zdrave domače pijače

osvežujoče, dobre in žejo gaseče, si lahko vsak sam priredi z malimi stroški. V zalogi so snovi za: ananas, jabolčnik, grenadinec, malinovec, poprovo meto, muškatelec, pomarančnik, dišečo perlo, višnjevec. — Skaziti se ne more. Ta domača pijača se lahko pije poleti hladna, pozimi tudi vroča, namesto ruma in žganja. — Snovi z natančnim navodilom stanejo K 12.— po povzetju; Waldmeister stane K 20.—.

Naslov za naročila: JAN GROLICH, drogerija „Engel“, BRNO št. 365, Moravsko.

Framydol

je sredstvo za pomlajenje las, ki rdeče, sive, sivkaste in brado trajno temno pobarva. Ena steklenica s poštnino K 3-25, povzetje 45 vin. več.

Rydyol

je rožnata voda, ki živo pobarva blede lica. Učink čudovit! Ena steklenica s poštnino K 2-45, povzetje 45 vin. več. JAN GROLICH, drog. Engel, Brno 365, Moravsko.

500 K v zlatu,

če krema „Grolich“ ne odstrani z zraven opekline, ogrce, obrazno rdečico itd. — In ne ohrani kožo mladostno svežo in nežno. Cena K 6-65 s poštnino vred, tri porcije K 17.—, šest porcij K 32-50. — Vse brez nadaljnjih stroškov.

JAN GROLICH, drogerija „ENGEL“, Brno št. 365, Moravsko.

Dijamanti za rezanje stekla

(za steklarje in domačo obrt).

Dijamante za steklarje morem dobaviti le še št. 5 po K 22.— in spaldijamante po K 26.— (povzetje 90 vin. več), ker je dovoz onemogočen ter se more surovo blago dobiti le težko in po visokih cenah.

— Za resno in solidno blago se jamči. — JAN GROLICH, drogerija „ENGEL“, Brno št. 365, Moravsko.